

Mirosław Wójcik

Doktor nauk humanistycznych Józef Pająk (1948-2000) : wspomnienie pośmiertne

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (10-11), 269-273

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosław Wójcik

Doktor nauk humanistycznych Józef Pająk (1948–2000) — wspomnienie pośmiertne

Z wielkim żalem pożegnaliśmy dnia 11 stycznia 2000 roku (zmarł 8 stycznia) naszego dobrego kolegę, nauczyciela i współpracownika, doktora Józefa Pajaka, nieodżałowanego druha na krętej ścieżce trudów życiowych i zawodowych.

Doktor Józef Pająk urodził się 19 lipca 1948 roku w Olzie, wsi pogranicza polsko-czeskiego i zapewne funkcjonowanie w obszarze symbiozy narodów i kultur przepoiło Go na całe późniejsze lata głębią rozumienia ludzkich spraw, społecliwością oraz tolerancją i powściągliwością, którą wykazywał jako człowiek, pracownik i pedagog. Był absolwentem Liceum Ogólnokształcącego im. 14. Pułku Powstańców Śląskich w Wodzisławiu Śląskim oraz stacjonarnych studiów pedagogicznych, które odbył w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie w ramach specjalności nauczanie początkowe z wychowaniem muzycznym. Studia te, które ukończył w 1974 roku, pozwoliły Mu zapewne dogłębnie zrozumieć nie tylko problemy edukacyjne społeczeństwa polskiego, ale rozwinęły w Nim szczególną wrażliwość artystyczną, która będąc dzisiaj unikatowym darem nielicznych ubogaca nas pięknem i harmonią otaczającego świata. W obecności naszego zmarłego Kolegi zawsze bowiem czuliśmy się dobrze i umieliśmy te dziś już przywoływane wspomnieniami spędzane z nim chwile przeobrazić w radość bycia człowieka z człowiekiem. Ta szczególna zatem wrażliwość doktora Józefa Pajaka, wspaniałego nauczyciela, wychowawcy wielu pokoleń dzieci, młodzieży i pedagogów wyrażała się w delikatnej i subtelnej „melodii” Jego charakteru, charakteru człowieka dobrego, uczciwego, prawego i właściwie spełniającego obowiązki, które stały się treścią Jego życia. Z pewnością nie bez znaczenia jest i to, iż pochodził z rodziny robotniczej, dobrze znającej i rozumiejącej ludzki trud, ale i radość wynikającą z efektów pracy. Doktor Józef Pająk bowiem bardzo wcześnie rozpoczął życie zawodowe. Być może został do tego zdeterminowany warunkami, w których żył, lecz z pewnością był człowiekiem, który dzięki temu wczesnemu doświadczeniu i wieloletniej nauce, jaką wyniósł z pracy własnych rąk, zyskał najlepsze z możliwych spojrzenie na życie i drugiego człowieka. Doświadczenia te bowiem budowane były tak pracą intelektualną, wysublimowaną w myśli naukowej, jak i ciężką

pracą zwykłego ludzkiego znoju, której symbolem z pewnością w obszarze Śląska jest praca górnika. Nie była ona obca Zmarłemu, gdyż jeszcze przed studiami pedagogicznymi pracował w kopalni Marcel i . Maja w Wodzisławiu Śląskim. Praca akademicka naszego Kolegi skupiła się wokół problematyki organizacji szkolnictwa podstawowego na Śląsku Cieszyńskim w latach 1945–1970. Taką też przedłożył rozprawę, kończąc studia z wynikiem bardzo dobrym. Zainteresowania naukowe powodowały naszego Kolegę do dalszego zajmowania się problematyką podjętą podczas studiów. Wyniesione z ich toku osiągnięcia zyskały uznanie profesorów, którzy skierowali Józefa Pajaka na studia II stopnia na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Ukończył je z sukcesem, przedkładając rozprawę pod tytułem: *Realizacja podstawowych i regulacyjnych funkcji dyrektora szkoły, a jego budżet czasu*, ocenioną jako bardzo dobra i opublikowaną częściowo w „Oświacie i Wychowaniu” (1997, nr 16). Pierwsze sukcesy naukowe Józefa Pajaka oraz proces silnego dojrzewania Jego osobowości pedagogicznej, wnikliwego rozumienia problemów organizacji i oświaty, wszystko to zapewne było przyczyną podjęcia przez Niego pracy na etacie asystenta-stażysty w Zakładzie Organizacji i Zarządzania Oświatą na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego (od 1 października 1976 roku). W Zakładzie tym pozostał z nami jako nasz Kolega, nauczyciel i drogi nam współpracownik przez następne długie lata, dzieląc się z nami swoją wiedzą i znakomitą kompetencją jako owocem swej dojrzałej pracy naukowej. Jej efektem była przedłożona rozprawa doktorska pod tytułem: *System zarządzania szkołą — podział i realizacja funkcji organicznych i regulacyjnych w kierownictwie zbiorczej szkoły gminnej*. Została ona wysoko oceniona przez recenzentów, wybitnych znawców tej problematyki: prof. dr. hab. J. Niemca i prof. dr. hab. J. Kroszela oraz prof. dr. hab. K. Czarneckiego. Recenzenci podkreślili ogromny wkład pracy badawczej naszego Kolegi w rozpoznanie i naukową analizę organizacji i zarządzania oświatą polską. Uznanie to było zapewne powodem wniosku profesorów o opublikowanie rozprawy drukiem. Tak więc nasz Kolega-asystent, a od 1981 r. (po obronie doktorskiej) adiunkt na Wydziale Pedagogiki i Psychologii śląskiej Alma Mater rozpoczął tym samym kolejny ważny etap budowania polskiej teorii organizacji i zarządzania oświatą, w której mimo swej przedwczesnej i bolesnej dla nas śmierci zajmuje poczesne miejsce. Pracę naukową kontynuował kolejno w Katedrze Organizacji i Zarządzania Oświatą (do 1985 roku), później zaś w Katedrze Nauczania Początkowego i Wychowania Przedszkolnego, kierowanej przez jedną z pierwszych postaci polskiej pedagogiki wczesnoszkolnej — prof. zw. dra hab. Henryka Moroza. Dyskurs naukowy z profesorem Henrykiem Morozem oraz innymi bliskimi Mu współpracownikami, a także całą społecznością akademicką Wydziału Pedagogiki i Psychologii Śląskiego Uniwersytetu zaowocował wieloma cennymi publikacjami z zakresu organizacji i zarządzania

oświatą oraz kultury organizacyjnej w oświacie. Był także człowiekiem o szerokich kontaktach naukowych w obszarze społeczności akademickiej w całym kraju, czego wyrazem były liczne konferencje naukowe, w których brał udział.

Na wielkie uznanie zasługuje dorobek naukowy naszego Kolegi. Doktor Józef Pajak opublikował pięć prac zwartych, 70 artykułów, rozpraw i recenzji w ogólnopolskich czasopismach pedagogicznych i pracach zbiorowych różnych ośrodków akademickich naszego kraju, wygłosił około 12 referatów naukowych i doniesień z badań z zakresu organizacji oświaty w Polsce, nawiązał aktywną współpracę naukową w ramach stażu naukowego z Pädagogischen Hochschule in Erfurcie. Doktor Józef Pajak był także aktywnym pracownikiem naukowym w ramach programów badawczych prowadzonych przez wybitnych profesorów, znawców problematyki organizacji i zarządzania oświatą w Polsce. Był m.in. członkiem zespołu badawczego kierowanego przez prof. dra hab. K. Podoskiego z Uniwersytetu Gdańskiego. Praca tego zespołu oscylowała wokół modernizacji systemu oświaty w Polsce, a w szczególności dotyczyła organizacji oświaty w gminie. W badaniach tych uczestniczył doktor Józef Pajak w latach 1975–1980. Widać zatem, że jeszcze przed awansem naukowym na stopień doktora wykazywał dojrzałość badacza. W latach 1980–1985 uczestniczył w zespole badawczym penetrującym doskonalenie organizacji szkolnictwa wiejskiego, kierowanym przez prof. dra hab. J. Niemca. Obaj Profesorowie — kierownicy programów badawczych — w odrębnym piśmie podkreślili znaczenie wkładu naukowego naszego Kolegi w ich realizację.

Doktor Józef Pajak wykazał się także szczególnymi umiejętnościami organizowania nauki. W latach 1977–1985 pełnił funkcję sekretarza naukowego organizowanych cyklicznie przez Katedrę Organizacji i Zarządzania Oświatą Uniwersytetu Śląskiego konferencji naukowych o zasięgu ogólnopolskim w Wiśle-Jaszowcu. Poziom naukowy tych obrad i ówczesne spotkania merytoryczne uczonych z pewnością były wynikiem umiejętności aranżowania przez doktora Józefa Pajaka dyskursu naukowego. Kolega nasz w latach 1981–1987 decyzją J.M. Rektora UŚ stał się odpowiedzialny za kształcenie pedagogiczne na wszystkich nauczycielskich kierunkach studiów prowadzonych w tej Uczelni.

Wspominając z żalem naszego Kolegę doktora Józefa Pajaka, nie sposób pominąć Jego szczególnego wkładu w wychowanie młodych pokoleń, w kształtowaniu sylwetek nauczycieli, wychowawców, pedagogów, którzy wzorem swojego mistrza, nauczyciela i promotora ponieśli ów poetycki „kaganek oświaty” w społeczeństwo polskie i poprzez których zapewne i dziś reformuje się edukacja w naszym kraju. Jest zatem i w tych reformach miejsce na wspomnienie naszego Kolegi, który całą swoją pracą badawczą dawał dowody na konieczność poszukiwania optymalnego wzorca polskiej oświaty. Zatem dorobek naukowy, dzieło mistrza, żywe jest w dokonującej się ciągłej pracy Jego uczniów, około 150 magistrów

pedagogiki, których wypromował. Byli pośród nich i tacy, których nagrodą uhonorowała Wojewódzka Rada Postępu Pedagogicznego przy Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Doktor Józef Pajak był także cenionym pracownikiem naukowo-dydaktycznym innych ośrodków akademickich w naszym regionie. Swym doświadczeniem i wiedzą wzbogacał aktywność akademicką takich uczelni, jak: Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu, Wyższa Szkoła Edukacji Wczesnoszkolnej z siedzibą w Mysłowicach, Nauczycielskie Kolegium Języka Niemieckiego w Sosnowcu. Za swą wielką pracę, wielkie świadectwo niebagatelnej twórczości, dzieło rąk i umysłu, za wzbogacanie nas przez lata mądrością refleksji doktor Józef Pajak kilkakrotnie nagradzany był przez J.M. Rektora Uniwersytetu Śląskiego. Dowodem tej wielkiej pracy uczonego było także Jego aktywne uczestnictwo w dostojnych gremiach nauki polskiej oraz władz oświatowych. Był między innymi członkiem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego przy Kuratorium Oświaty w Katowicach, Rady Programowej ds. Doskonalenia Kadr Kierowniczych. Doktor Józef Pajak był także wieloletnim naszym Kolegą związkowym, który w szeregach Związku Nauczycielstwa Polskiego poprzez tradycję sztandaru oświaty walczył o godność nauczycielską. Na zlecenie instytucji oświatowych województwa katowickiego wykonał wiele cennych prac z zakresu polityki oświatowej. Z pewnością na trwałe do dorobku teoretycznego oraz praktyki edukacyjnej w obszarze organizacji i zarządzania oświatą w Polsce weszły następujące prace zwarte naszego Kolegi: *Uwarunkowania systemu zarządzania zbiorczymi szkołami gminnymi* (1981), *Zbiorcza szkoła gminna w teorii i praktycznej rzeczywistości* (1982), *Administracja oświatowa stopnia podstawowego na wsi w realizacji celów polityki oświatowej* (1987), *Organizacja terenowej administracji oświatowej. Teoretyczne i praktyczne aspekty doskonalenia struktur i funkcjonowania* (1992), *Kultura organizacyjna w oświacie* (1998).

Doktor Józef Pajak to człowiek wielkiego serca i umysłu, o ogromnym dorobku zawodowym i naukowym, ale na podkreślenie zasługuje też bodaj największe dzieło Jego życia: albowiem dzieło ojca rodziny. Wraz z małżonką prof. dr hab. Agnieszką Stopińską-Pajak otaczał miłością i dbał o rozwój wszechstronny córki Agaty i syna Przemysława. Patrząc podczas ostatniego pożegnania na te dwie młode inteligentne osoby oraz na tych, którzy byli uczniami, współpracownikami, koleżankami, kolegami, przyjaciółmi, a odprowadzali Go w bólu i ciszy na miejsce wiecznego spoczynku na cmentarzu w Sosnowcu, pewni jesteśmy, że wszystko to, czego w życiu dokonał, całe dobro, które było udziałem Jego zwykłej ludzkiej pracy, także pracy szczególnej, bo pracy uczonego, pozostanie na zawsze w naszych

sercach, umysłach, i choć nie ma już Józia pomiędzy nami, to dobro to, którego był Autorem, będziemy nieść w kolejne pokolenia nauczycieli, wychowawców, pedagogów oraz w Polską naukę, której tak bardzo był oddany. Cześć Jego pamięci.